

tenentur Sponsi recurrere ad Judicem superiorem, alias non possunt contrahere; nisi forte periculum sit in mora, et ad Superiorem non pateat aditus. Notantum hinc denique, quod si quis præsumat adsistere Matrimonio sine proclamationibus, ex *c. Cum inhibito*, §. *Sane, de Clandest. desp.* incurrat suspensionem ab officio per triennium, sed ferendæ sententiæ. (*V. Not. V, pag. 330.*)

DUBIUM II.

Quæ sint impedimenta dirimentia Matrimonium?

1003. Impedimenta dirimentia sunt quindecim, videlicet: — I. *Error*, II. *Conditio*, III. *Votum*, IV. *Cognatio*, V. *Crimen*, VI. *Cultus disparitas*, VII. *Vis*, VIII. *Ordo*, IX. *Ligamen*, X. *Honestas*, XI. *Ætas*, XII. *Affinis*, XIII. *Si Clandestinus*, XIV. *et Impos.*, XV. *Raptave sit mulier, nec parti reddita tuta.* — 1009. I. *Error personæ.* — 1010. De errore circa personam. — 1011. De errore circa qualitates personæ. — 1012. An irritet Matrimonium error circa qualitatem, si dederit causam contractui? — 1013. Dantur tres regulæ, ad dignoscendum, quando error qualitatis redundet in substantiam. — 1014. Prima, si quis actualiter contrahit sub conditione qualitatis. — 1015. Secunda, si qualitas est propria cujusdam personæ. — 1016. Tertia, si consensus fertur directè in qualitatem. — 1017. II. *Conditio*, scilicet servilis. Plura notanda usque ad n. 1025. — 1024. III. *Votum* solenne. — 1025. Dub. 1. An hoc dirimat Matrimonium jure divino, vel Ecclesiastico? — 1026. Dub. 2. An Papa possit dispensare in voto solemniter? — 1027. IV. *Cognatio*. Et 1. de Cognatione Legali. — 1028. 2. De Cognatione Spirituali. (de qua vide dicta l. 6. de Bapt. ex num. 149.) — 1029. 3. De Cognatione Carnali, et de regulis pro distinguendis gradibus. — 1030. Arbor Consanguinitatis. — 1031. V. *Crimen*. Primum *Homicidium*. Secundum *Adulterium*. — 1032. Tertium *Raptus*. — 1033. Assignatur regula: I. *Utroque patrans*, scil. si adsit solum *Homicidium*. — 1034. An requiratur, quod intentio Matrimonii alteri sit manifestata. — 1035. II. *Uno patrans*, scil. si adsit *Homicidium* cum adulterio. — 1036. Requisita ad hoc impedimentum incurrendum. — 1037. III. *Neutro patrans*, scil. si adsit adulterium sine homicidio. Requisita ad hoc impedimentum. — 1038. Dub. 1. An taciturnitas Adulteræ sufficiat pro consensu? — 1039. Dub. 2. An promissio ficta inducat impedimentum? — 1040. Dub. 3. An promissio conditionata inducat impedimentum? — 1041. Dub. 4. An incurrendum impedimentum requiratur, ut promissio fuerit mutua? — 1042. Oritur etiam impedimentum ex adulterio cum Matrimonio attentato vivente Coniuge. — 1043. Peccat qui vivente Coniuge promittit alteri Matrimonium. — 1044. VI. *Disparitas cultus*. Quid de Matrimonio cum Hæreticis? — 1045. VII. *Vis*, sive metus gravis, et injustè incussus ad extorquendum Matrimonium. — 1046. In quo vis differat à metu? Et quid sit metus ab intrinseco, et metus ab extrinseco? — 1047. Quæ requirantur ad metum gravem? — 1048. Quæ mala constituent metum gravem? — 1049. Quæ requirantur, ut metus irritet Matrimonium?

— 1050. Dub. 1. Quid, si Judex injustè aliquem damnet, et promittat liberationem, si ducat filiam? — 1051. Dub. 2. Quid, si Reus justè damnetur? — 1052. Dub. 3. Quid, si quis esset innocens, sed justè damnaretur secundum allegata? — 1053. Dub. 4. Quid, si Medicus neget mederi, nisi ducat filiam? — 1054. Dub. 5. An metus irritet Matrimonium de jure Naturæ, aut Ecclesiastico? — 1055. Dub. 6. An irritet metus levis? — 1056. Dub. 7. An metus reverentialis? — 1057. Dub. 8. An possit resilire, qui metum incussit? — 1058. VIII. *Ordo*. — 1059. An Ordo sacer dirimat Matrimonium de jure Divino? — 1060. IX. *Ligamen*. — 1061. X. *Honestas*. Non oritur hoc impedimentum ex Sponsalibus incertis, neque ex conditionatis. — 1062. Qu. 1. An ex Matrimonio nullo — 1063. Qu. 2. An ex sponsalibus justè dissolutis? — 1064. Qu. 3. An ex Matrimonio clandestino? — 1065. XI. *Ætas*. — 1066. Vide plura de Matrimonio impuberum. — 1067. An sit nullum Matrimonium contractum, si puer ætate completa nequeat coire? Quid de Matrimonio senum? — 1068. XII. *Affinis*. — 1069. De impedimento affinitatis ante Matrimonium contractum. — 1070. De impedimento non petendi. — 1071. Qu. 1. An uxor cognita per metum à consanguineo viri privetur jure petendi? — 1072. Qu. II. An ignorantia excuset ab hoc impedimento contrahendo? Et primò, si ignorantia sit juris. — 1073. Secundò, si ignorantia sit facti. — 1074. Tertio, si ignorantia sit pœnæ. — 1075. Qu. III. An ad contrahendam affinitatem requiratur, ut copula ex utraque parte sit consummata? — 1076. Qu. IV. Quis possit dispensare in hoc? — 1077. Pœna contrahentium cum impedimento affinitatis. — 1078. XIII. *Clandestinitas*. — 1079. Quis, si alicubi non possit haberi Parochus? — 1080. An Peregrini valde contrahant sine parochis? — 1081. Quis intelligatur nomine Parochi? — 1082. An parochus excommunicatus, aut irregularis, etc. — 1083. Dub. 1. An excommunicatus assistens peccet graviter? — 1084. Dub. 2. An talis Parochus possit alteri dare licentiam? — 1085. Quales testes sufficiant? — 1086. Quid, si sint duo Parochi? Vel si Sponsi habeant duo domicilia? — 1087. An sufficiat Parochus alterutrius Sponsi? — 1088. Sufficit licentia præsumpta de presentibus, et oretenus. — 1089. De Vagabundis. — 1090. De Militibus. — 1091. De Peregrinis, carcere detentis, agris, puellis in Conservatoriis degentibus, etc. — 1092. An valide nubant Sponsi coram Parocho nolente? — 1093. An licite? — 1094. Quomodo peccet Parochus non interrogans de consensu, vel non dicens: Ego vos conjungo, etc.? — 1095. XIV. *Impotentia*. Vide plura apud Bus. Qualis impotentia dirimat Matrimonium? — 1096. I. De impotentia ex maleficio. II. Ex frigilitate. III. Ex improportione corporum? — 1097. Dub. I. An valeat Matrimonium, si femina possit incidi cum periculo gravis morbi, sed non mortis? — 1098. Dub. II. An, soluto Matrimonio propter arctitudinem feminae, si postea, per copulam cum secundo viro fiat apta primo, teneatur ad primum redire? — 1099. Dub. III. An femina arcta teneatur pati incisionem? — 1100. Dub. IV. An teneatur pati incisionem claustrii vaginalis, si, etc.? — 1101. Quid agendum, si impotentia est certa? — 1102. Quid si dubia, et dubium antecedit Matrimonium? — 1103. Quid si dubium superveniat? — 1104. Quid in dubio an Matrimonium sit consummatum, vel

an impotentia præcesserit? — 1103. Quid censendum de Matrimonio in partibus Hæreticorum. — 1106. XV. Raptus. — 1107. Ad incurrendum impedimentum raptus requiritur. ut mulier rapiatur I. de loco ad locum: II. causa Matrimonii; III. invita. — 1108. Quid, si vir rapiat eam quacum sponsalia contraxerat?

1008. — «RESP. præter defectum consensûs, de quo supra c. 2. d. 1. sunt, quæ sequentibus versibus comprehenduntur:
« I. Error, II. Conditio, III. Votum, IV. Cognatio, V. Crimen,
« VI. Cultûs disparitas, VII. Vis, VIII. Ordo, IX. Ligamen,
« X. Honestas,
« XI. Ætas XII. Affinis, XIII. si Clandestinus, XIV. et Impos,
« XV. Raptave sit mulier, nec parti reddita tutæ;
« Hæc socianda vetant connubia, facta retractant.

1009. « Dicitur I. Error, scilicet personæ, qui dirimit jure naturæ, v. g. si Caio volenti ducere Annam, offerat se Maria, quacum, putans esse Annam, contrahat: quia error aufert libertatem, et consensum requisitum jure naturæ ad contractum.

» Dixi Personæ, quia error qualitatis, seu conditionis personæ, (excipio servitutum) non irritat Matrimonium, ut 77. v. g. si putetur esse nobilis, virgo, dives, etc. quam quis vult ducere, nec sit talis: quia hic error non tollit consensum in personam et materiam contractûs. Aliud tamen esset, si absolutè nollet consentire in personam, nisi tali conditione affectam, aut si ipsa conditio juxta intentionem contrahentis, transiret in conditionem personæ: ut si quis vellet ducere primogenitam Regis, nec aliam, et tamen alia substitueretur, non subsisteret contractus. Bon. q. 3. p. 2. ex Sanch. l. 7. d. 18. Con. d. 31. Fill. etc.

1010. — Certum est 1. apud omnes, quod error circa personam de jure naturæ dirimit Matrimonium, quia contrahentium personæ sunt substantiale Matrimonii objectum; ergo si variatur persona, erratur circa substantiam contractûs, dum qui intendit contrahere cum una, non consentit contrahere cum alia; ita D. Th. Suppl. qu. 51. ar. 1. Sanch. l. 7. D. 18. n. 11. Pont. l. 4. c. 20. n. 3 et 7. Salm. c. n. 4. cum Soto, Bonac. Pal. et aliis passim. Et hoc etiamsi error sit vincibilis et crassissimus, ut Sanc. n. 7. Ronc. pag. 155. q. 2. et Salm. n. 5. cum Con. Avers. Trull. etc. Item, etiamsi error sit concomitans, seu non dans causam contractui, nimirum si, cognito errore, adhuc fuisset initum Matrimonium. Sanc. n. 6. Ronc. l. cit. Bon. qu. 3. p. 2. n. 4. et Salm. nu. 6. cum Con. Avers. etc.

1011. — Certum est 2. quod error circa qualitatem personæ concomitans, seu non dans causam contractui, non irritat Matrimonium; unde, si quis contraheret cum corrupta, aut paupere, aut ignobili, quam putabat virginem, aut divitem, aut

nobilem, non principaliter motus ex his qualitatibus, sed aliunde, valet procul dubio Matrimonium, quia tunc jam adest voluntarium ad illud requisitum; Sanch. n. 21. Pont. l. 4. c. 21. n. 5. Bon. p. 2. n. 6. et Salm. n. 9. cum Con. Trull. Pal. Avers. Dic. et aliis communiter.

1012. — Sed magna quæstio fit, an irritet Matrimonium error circa qualitatem dans causam contractui, nempe si, cognito errore, Matrimonium non fuisset contractum? Prima sententia affirmat, et hanc tenet Pont. l. 4. c. 21. num. 7. citans Arag. et Ledesm.; citat etiam Sanch., sed non bene, ut mox videbimus. Ratio, quia dum Sponsus contrahit, credens Sponsam habere aliquam qualitatem nobilitatis, aut pulchritudinis, etc. tunc præstat consensum virtualiter conditionatum, nempe si Sponsa habeat illam qualitatem; qualitate igitur deficiente deficit consensus. Secunda verò sententia communis et verior negat, et hanc tueretur Sanch. l. 7. D. 18. n. 18. qui eam verissimam vocat cum Abb. Mol. Lop. etc. Laym. c. 2. n. 2. Con. p. 310. n. 4. Nao. c. 22. n. 32. Ronc. p. 155. q. 2. Habert t. 7. pag. 797. Holzm. pag. 374. nu. 511. Pal. p. 4. num. 3. cum Valent. Escob. lib. 26. n. 9. cum Tol. Gutt. et Fill. et Salm. cap. 10. n. 14. cum Gonet, Less. Bon. Trull. Candido, Aversa, Dic. etc. ex D. Th. Suppl. q. 51. a. 2. in Corp. ad 1. et ad 3. Ratio, tum quia tunc jam adest simpliciter voluntarium circa substantiam Matrimonii, nempe circa personam, quamvis deficiat voluntarium secundum quid circa accidentia, quæ sunt personæ qualitates; tum quia alias innumera conjugia evaderent dubia, et litibus exposita. Nec valet dicere cum Pontio, quod cum consensus sit actus indivisibilis, et feratur in objectum tali qualitate vestitum, deficiente qualitate, deficit consensus: alias dici deberet quod contrahens duos actus eliceret, unum consentiendo in objecti sive personæ substantiam, alterum in qualitatem, quod ait Pontius non posse dici, cum actus voluntatis sit unus indivisibilis. Sed rectè respondent Salm. n. 11. quod licet actus voluntaris formaliter sit in se indivisibilis, virtualiter tamen respectu ad objectum sive personam bene potest esse divisibilis; unico enim illo actu voluntas fertur æquivalenter circa substantiam et circa qualitatem, ac si duos actus eliceret; et ideo, deficiente consensu minùs principali circa qualitatem, remanet consensus principaliter movens circa substantiam.

1015. — Communiter tamen et rectè docent DD. quod error circa qualitatem personæ bene irritaret Matrimonium, si qualitas redundaret in substantiam. Sed magna difficultas est ad dignoscendum, quandonam error qualitatis redundet in substantiam, sive in personam? Tres attende regulas.

1014. — Prima: tunc qualitas redundat in substantiam, cum quis actualiter intendit contrahere sub conditione talis qualitatis; tunc enim verificatur quod, deficiente conditione, omnino deficit consensus. Hoc certum est cum Sanch. l. 7. D. 18. n. 21. Pal. p. 4. nu. 5. Pont. l. 4. c. 21. n. 5 et Salm. c. 10. n. 9 et

alii passim. Et idem est cum iisdem AA. (vide *Salm. n. 11.*) si contrahens ante Matrimonium expressam habuerit intentionem, et eam non retractavit, non contrahendi nisi sub tali conditione; quia tunc consensus ille, si non actualiter, est saltem virtualiter conditionatus.

1015. — Secunda regula est: quando qualitas non est communis aliis, sed propria et individualis alicujus determinatæ personæ, putà si quis crederet contrahere cum primogenita Regis Hispaniæ, tunc qualitas redundat in personam; unde errando in qualitate, erratur in persona, et proinde nullum est matrimonium, etiamsi ille non habuerit expressam intentionem non contrahendi; ita *Pal. p. 4. n. 5. Petr. t. 4. p. 367. in fin. Habert t. 7. p. 796. Holzm. n. 512. v. Tertius casus: Laym. c. 2. n. 2. et Spor. p. 287. n. 7.* Non autem acquiesco doctrinæ *Bon. p. 3. n. 7. Sanch. n. 27. et Escob. n. 10.* qui dicunt idem esse, cum quis putaret contrahere cum filia Regis Hispaniæ, quia cum qualitas filiz sit communis aliis filiabus Regis Hispaniæ, qualitas illa non est individualis, unde non redundat in personam; et tantò minùs approbo id quod dicunt *Salm. n. 17. cum Aversa*, nempe quod qualitas etiam transeat in personam, si sit individui vagi, putà si quis crederet contrahere cum filia Regis, cujuscumque Regis filia sit, et citat *D. Th. suppl. qu. 51. a. 2 ad 5.* sed non bene; nam ibi S. Doctor non loquitur de eo, qui in contrahendo credit illam esse filiam Regis; sed de eo qui antea directè et principaliter intendit qualitatem personæ, nempe contrahendi cum filia Regis, tunc enim dicit Angelicus quòd, si alia præsentetur ei, error redundat in personam; en ejus verba: « Si consensus mulieris feratur in istam personam directè, error nobilitatis ipsius non impedit Matrimonium; si autem directè intendit consentire in filium Regis, quicumque sit ille, tunc si alius præsentetur ei, quàm filius Regis, est error personæ, et impediatur Matrimonium. » Ubi observa, quòd hîc clarè loquitur *D. Th.* non de muliere quæ erravit in credendo, sed de illa quæ ante Matrimonium directam habuit intentionem contrahendi cum filio Regis, et ideo nullum dicit esse Matrimonium cum alio celebratum.

1016. — Tertia igitur regula quam tradit *D. Thom.* et sequuntur *Sotus, Abul. Sylo. Tab. Led. Man. Lop. Rosell. Philarch. etc.* apud *Sanch. n. 25;* item *Holzm. n. 515. et Tamb. de matr. l. 8. c. 2. § 2. ex num. 1.* est, quòd si consensus fertur directè et principaliter in qualitatem, et minùs principaliter in personam, tunc error in qualitate redundat in substantiam; secus si consensus principaliter fertur in personam, et secundariò in qualitatem: v. g. si quis dixerit, *volo ducere Titiam quam puto esse nobilem*, tunc error non redundat in substantiam, et ideo non invalidat Matrimonium. Secus si dixerit, *volo ducere nobilem, qualem puto esse Titiam*; tunc enim error redundat in substantiam, quia directè et principaliter intenditur qualitas, et minùs principaliter persona. Hinc ad casum relatum à *Sanch. l. 7. D.*

18. n. 35, scilicet cum quidam adolescens petierit in conjugem filiam cujusdam secundogenitam valdè pulchram. Pater negavit illam, et obtulit primogenitam juveni ignotam, quam hic postulavit priùs ostendi cuidam suo amico; Pater isti Amico pro primogenita, quæ turpis erat, ostendit secundogenitam, quam cum audisset juvenis etiam esse pulchram, contraxit, sed visa deinde illius deformitate, contendeat Matrimonium esse nullum. Sentit *Sanch. l. c. cum Tab.* valuisse Matrimonium, quia error fuit qualitatis, non personæ; Sed probabiliùs contradicunt *Pont. l. 4. c. 21. n. 3. Spor. p. 287. n. 8. et Tamb. l. c. n. 2.* Ratio, quia verius est eo casu qualitatem pulchritudinis fuisse (ut mox supra diximus) principaliter intentam, quàm personam, cum ideo juvenis petierit ostendi Amico, item quia voluntas ejus revera non fuit determinata ad accipiendam oblatam à Patre, sed ostensam Amico.

1017. — « Dicitur II. *Conditio*, scilicet servilis, ut si homo liber ignoranter contrahat cum serva, vel servus cum serva, nullum est matrimonium. Idque secundum sententiam communem, jure tantùm Ecclesiastico (Et sic probabiliùs tenent *D. Thom. suppl. q. 52. a. 1 ad 3. et Salm. c. 10. n. 25. cum communi*)^o, fundato tamen in jure naturali, cui est valde conforme. Ratio est, quia talis contractus adversatur 1. Bono Sacramenti, cum servus invito domino nequeat cohabitare conjugi. 2. Bono fidei conjugalis, cum non possit solvere debitum ad libitum alterius. 3. Bono prolis, cum servus omnia acquirat domino. Ubi tamen notandum, non esse propriè servos qui sunt coloni originarii, vel adscititii, vulgò dicti *Lei beigene*. V. *Laym. l. 5. tr. 10. p. 4. c. 2.*

1018. — Certum est, quòd si liber scienter contrahat cum ancilla, Matrimonium est validum; et si fortè jus Civile aliud statuerit in *l. Cum ancillis, C. de incest. nuptiis*, in hoc correctum est à jure Canonico. Nec talis contrahens graviter peccaret quamvis efficeretur irregularis, ex *c. Si quis Dist. 34. V. Salm. c. 10. n. 20.*

Si verò ignoranter quis contrahat cum ancilla, nullum est Matrimonium, sive contrahens sit liber, sive servus, ut sentit *Buss.* Sed hoc probabiliùs negandum; nam si servus contrahit cum serva, valet Matrimonium, ut absolutè docent *S. Th. suppl. qu. 52. a. 1 ad 1. Sanch. l. 7. D. 19. n. 23. et Salm. c. 10. n. 23. cum Bon. Con. etc.* Quia Ecclesia irritans talia Matrimonia attendit conditionis inæqualitatem, quæ solum adest, quando liber contrahit cum serva.

1019. — Dubit. 1. utrùm, si error liberi sit crassus, irritet Matrimonium? Negant *Sot. Led. Vill. etc.* apud *Salmant. c. 10. num. 27.* quia in errore crasso videtur adesse voluntaria deceptio. Sed probabiliùs affirmant *Sanch. n. 20. et Salm. n. 28. cum Con. Dic. Avers. Trull. etc.* quia quæcumque ignorantia efficit actum saltem non perfectè voluntarium.

1020. — Dubit. 2. an tunc utraque pars possit propria auc-

toritate à Matrimonio resilire? Deceptus certè potest, nisi adsit scandalum; et ita pariter serva. Sed utrùm hæc, si liber factus conscius ejus servitutis vellet revalidare Matrimonium, teneatur consentire? Probabiliter opinantur *Salm. n. 31. cum Sot. etc.* quòd, si serva bona fide contraxit, non tenetur ratione injuriæ.

1021. — Dub. 3. Cuinam incumbit onus probandi ignorantiam servitutis? *Henriq. censet libero.* Sed communiùs et probabilius *Sanch. n. 8. Salm. n. 32. cum Pal. etc.* tenent incumbere ancillæ probare scientiam, nisi ipsa communiter ut talis sit nota.

1022. — Dub. 4. An validum sit matrimonium cum serva ignorata, si per Matrimonium illa fiat libera? Tres sunt casus in quibus per Matrimonium acquiritur libertas. I. Si Dominus dotale instrumentum conferat ancillæ contrahenti, ut ex *l. un. C. de Lat. libert. II.* Quando Dominus accipit ancillam in conjugem; ut dicunt *Salm. n. 35. cum Pont. Pal. Vasq. etc. contra Sanch. Gutt. etc.* III. Quando Dominus servam Matrimonio tradit liberè alteri illius servitutem ignoranti, ut ex *Auth. Ad hæc, C. de Lat. Libert.* In his autem casibus fit dubium, an Matrimonium sit validum? Negat *Pal. D. 4. p. 5. §. 1. n. 4. cum Coar.* Affirmant verò communiùs et probabilius *Sanch. l. 7. D. 19. n. 14. Bon. q. 3. n. 3. et Salm. n. 38 cum aliis.* et idem putat *Sanch. l. c. n. 4.* (contra *Pal. l. c. Pont.*) si Dominus promiserit se servam brevi dimissuram, quia illa tunc moraliter jam censetur libera.

1023. — Matrimonium autem cum liberta, id est serva quæ facta est libera, certè validum est; modò libertas non solùm illi sit promissa, sed etiam jam donata, ut censent *Salm. num. 40. cum Pont. Pal. etc. contra Sanch. et Con.*

1024. — « Dicitur III. *Votum, scilicet solemne Castitatis per susceptionem Ordinis sacri, vel per solemnem professionem in religione approbata sponte emissam.*

« Dico 1. *sponte*; quia metus gravis irritat professionem, ut *vide sup. l. 3. n. 197.*

« Dico 2. *Solemne*, quia votum simplex tantùm impedit, non dirimit, (excipe tamen vota simplicia Societatis.) *V. Laym. l. c. c. 3.* »

1025. — Dubit. 1. An votum solemne Religionis dirimat Matrimonium de jure Divino, vel Ecclesiastico? *Prima* sententia dicit de jure ecclesiastico, et hanc tenet *Sanchez lib. 7. D. 26. n. 4. cum Scot. Gerson. Host. Abb. etc.* Quia votum solemne non irritat Matrimonium ratione voti, sed ratione solemnitatis; cum autem solemnitas sit ex jure Ecclesiastico, ut habetur in *c. un. de Votis* in 6; ergo solo jure Ecclesiastico dirimitur Matrimonium. *Secunda* tamen sententia probabilior dicit dirimere de jure Divino, eamque tenent *D. Th. in 4. D. 38. q. 1. a. 3. q. 3. item D. Bonao. Major, Val. Henr. Vict. etc. ap. Sanch. n. 4.* Ratio, quia in voto simplici corpus tantùm promittitur Deo, sed in solemnibus, per acceptionem legitimam Prælatorum, corpus insuper Deo traditur.

1026. — Dubit. 2. an Papa in aliquo casu possit dispensare in voto solemni castitatis in Professione emisso? Vide dicta *T. 2. l. 3. n. 256. v. Quæritur*, ubi affirmativam tenuimus sententiam cum eodem *D. Th. l. c. a. 4. q. 1. ad 3.* et pluribus, quibus adde *Ronc. p. 156. qu. 4. et Fagnan. in c. Cum ad Monasterium, p. 2. l. 3. Decretal.* qui asserit eam esse communem Theologorum. An verò Ordo Sacerdotalis dirimat Matrimonium de jure Divino? Vide dicenda *n. 1059.* Quomodo autem votum quod emittitur in susceptione sacrorum Ordinum dirimat Matrimonium? Vide dicta hoc *l. 6. ex n. 808.*

1027. — « Dicitur IV. *Cognatio*, quæ triplex est.

« Prima dicitur *Legalis*: quæ est propinquitas personarum, »
 » proveniens ex adoptione perfecta (qua scilicet persona extranea »
 » assumitur in filium, vel nepotem, ita ut transeat in potestatem »
 » adoptantis, eique succedat, vel tanquam hæres necessarius ex »
 » testamento, in quarta parte, vel tanquam filius ab intestato, in »
 » totum); ea enim dirimit matrimonium usque ad quartum gra- »
 » dum inter adoptantem, et adoptatum ejusque descendentes; »
 » c. *Per adoptionem. 3. q. 3. c. Diligere 30. q. 3. V. Bon. q. 3.* »
 » p. 5. §. 3. n. 4 et 5. Vide tamen *Laym. c. 7 et Dian. p. 9. t. 6.* »
 » *R. 54.* ubi contra communem sententiam notat ex *Henr. Less. etc.* »
 » probabile esse, quòd post *Trid.* tantùm dirimat usque ad gradum »
 » secundum inclusivè, sicut cognatio spiritualis. (*V. Noi. VI.*)

Notandum igitur 1. quòd adoptio perfecta est illa qua Principis Rescripto persona sui juris transit in potestatem et familiam adoptantis, sicut ac etiam filii ejus. Imperfecta est, quando fit sine Rescripto Principis supremi, sed auctoritate inferioris Magistratus, nec adoptatus cum filiis transit in potestatem adoptantis. Dubitatur, an cognatio legalis oriatur etiam ex adoptione imperfecta? Affirmant *Pal. p. 9. n. 9 et Pontius, Tol. etc. ap. Salm. c. 12. n. 39.* Sed probabilius dicunt *S. Th. suppl. q. 57. a. 2. Sanch. l. 7. D. 63. n. 9. Salm. n. 40. cum aliis*, oriri tantùm ex adoptione perfecta.

Notandum 2. quòd hoc impedimentum est perpetuum inter adoptatum et adoptantem, et uxorem illius, vel e converso; verùm inter adoptatum et filios adoptantis est tantùm ad tempus, scilicet usquedum filii sunt sub potestate illius, ita *Salm. cum S. Th. et alii passim, vide c. 12. n. 37. 38 et 42.* Hic autem dubitatur, ad quos extendatur hæc legalis cognatio? *Pont. Sot. Val. etc.* apud *Salm. c. 12. num. 43.* dicunt extendi usque ad quartum gradum in linea recta. Sed *Salm. ibid. cum Sanch. Avers. Corneio, et Hurt.* tenent omnino dicendum, non extendi ultra primum gradum: quia hic tantùm à jure positivo assignatur. Extenditur tamen inter adoptantem, et omnes, qui sunt sub potestate adoptati. Vide *Salm. num. 44.*

1028. — « Secunda est cognatio *Spiritualis*, quæ jure Ecclesiastico oritur inter personas aliquas ratione Baptismi et Confirmationis, dirimitque Matrimonium (ut habetur *c. 1. De cognitione spirituali* in 6. *c. Veniens*: s. 24. c. 2.

» Vide *Bon. q. 3. p. 5. Sanch. l. 7. d. 34. Suar. 5. p. q. 67.*) inter
 » baptizantem, et baptizatum, et hujus patrem : item inter sus-
 » ceptorem, et susceptum, et hujus patrem et matrem. * (*Hic*
 » *plura dubia occurrunt, de quibus jam satis egimus in Tract.*
 » *de Baptismo, unde ne actum repetamus, vide dicta ibi l. 6. ex*
 » *n. 146.*) *

1029. — « Tertia est cognatio *Consanguinitatis carnalis*, quæ
 » est vinculum personarum ab eodem stipite proximo descenden-
 » tium, dirimitque Matrimonium usque ad quartum gradum
 » lineæ transversæ inclusive. Et quidem quoad primum, fortassis
 » jure naturæ : quoad reliquos tres, solo jure Ecclesiastico. Unde
 » etiam Pontifex in his ex justa causa dispensare potest. Gradus
 » verò lineæ rectæ, probabile est, omnes jure naturæ esse prohi-
 » bitos. * (*Sed satis probabile est omnes esse vetitos jure Ecclē-*
 » *siastico, excepto primo gradu in linea recta; vide dicta l. 6.*
 » *num. 470.*) * Porro pro gradibus consanguinitatis dignoscendis
 » statuuntur et schema et subsequentes regulæ.

1050. — SCHEMA CONSANGUINITATIS.

	IV. Abavus. Abavia.	
IV. M. Propatruus. M. Proamita.	III. Proavus. Proavia.	IV. M. Proavunculus. M. Promatertera.
III. M. Patruus. M. Amita.	II. Avus. Avia.	III. M. Avunculus. M. Matertera.
II. Patruus. Amita.	I. PATER. MATER.	II. Avunculus. Matertera.
I. Frater.	† Hypote.	I. Soror.
II. Filii, et Filia Fratris.	I. Filius. Filia.	II. Filii, et Filia Sororis.
III. Nepotes, et Neptes ex Fratere.	II. Nepos. Neptis.	III. Nepotes, et Neptes ex Sorore.
IV. Pronepotes et Proneptes ex Fratere.	III. Pronepos. Proneptis.	IV. Pronepotes, et Proneptes ex Sorore.
	IV. Abnepos. Abneptis.	

» « Prima. In linea recta tam ascendentium quàm descendantium,
 » quot sunt personæ, tot sunt gradus, una dempta, scilicet stipite
 » * (*Linea est series personarum ab uno stipite descendantium per*

» *varias generationes, diversos continens gradus. Stipes est ille à*
 » *quo descendunt contrahentes*) * : v. g. pater, et filius sunt con-
 » sanguinei in primo gradu, nepos, et avus in secundo, etc.

» « Secunda. In linea transversa æquali (quæ est inter personas
 » à communi stipite æqualiter distantes) quot gradibus personæ
 » singulæ à communi stipite distant, totidem distant inter se. Unde
 » frater et soror sunt in primo gradu lineæ transversæ, patruus
 » et consobrini in secundo, filii eorumdem in tertio. (*V. N. VII*)

» « Tertia. In linea transversa inæquali, inter personas inæqua-
 » liter distantes à communi stipite, quot gradibus remotior per-
 » sona distat à stipite, tot gradibus distant inter se. Unde patruus
 » et nepos, filius et soror patris sunt consanguinei in secundo
 » gradu, quæ omnia patent in schemate.

» Advertendum hic cum *Salmant. c. 14. num. 46. Contin. Tourn.*
 » *t. 2. p. 135.* quòd à linea transversali inæquali in supplicatione
 » dispensationis tam ex una, quàm ex altera parte debeat exprimi
 » gradus propinquior et remotior, si propinquior esset primus gra-
 » dus, hoc habetur ex Bulla S. Pii V. *Sanctis*, quia in eo primo gradu
 » Papa non intendit dispensare, nisi exprimat.

» 1051. — « Dicitur *V Crimen*, idque triplex. Primum est *Ho-*
 » *miciidum* conjugis ab altero conjuge, et alio tertio, sive phy-
 » sicè, v. gr. gladio, vel veneno, sive moraliter, ut imperio,
 » perfectum, eo consilio, ut postea inter se Matrimonium con-
 » trahant. Quòd si cædes tentata sit, sed non perfecta, vel
 » perfecta, sed absque intentione Matrimonii ineundi, vel cum
 » intentione quidem ea, sed non significata exterius, vel non
 » communi consilio, sed ab altero tantum, non dirimit Matri-
 » monium, nisi etiam adulterium præcesserit : tunc enim, etsi
 » unus tantum cædem perfecerit, altero ignaro, dummodo id
 » fecerit intentione Matrimonii, verè dirimit. Ita *Con. Less. Sa,*
 » *Sanch. l. 7. d. 78. n. 13. et d. 79.*

» « Secundum est *Adulterium*, quando nimirum duo carnaliter
 » se cognoscunt, vivente alterius conjuge, et vel Matrimonium
 » ineunt de præsentì, vel saltem dant fidem de ineundo post
 » mortem conjugis. Sed in hoc casu requiritur, ut promissio sit
 » acceptata, et uterque sciat alterum esse conjugatum : si enim
 » vel alteruter ignorat, non irritatur Matrimonium, si quod
 » postea ineatur conjuge mortua. *Perez, Con. d. 31. n. 57 et 61.*
 » *Sanch. l. 7. disp. 79. n. 12. Filiuc. n. 256.* Vide etiam *Bon.*
 » *q. 3. p. 6. n. 8. Dian. p. 3. t. 4. R. 198.* excusatque ignorantia
 » quævis etiam facti, *Sanch. M. Leo in praxi p. 2. s. 284;* suf-
 » ficit autem, si adulter dubitet, utrum tempore adulterii et pro-
 » missionis de Matrimonio cum adultera vixerit alter conjux,
 » quia præsumitur vixisse, nisi mors probetur. *Nav. Sanch. l. 7.*
 » *de Matr. disp. 79. Bard. d. 6. c. 11. §. 8.*

» 1052. — « Tertium est *Raptus*, per quem persona cum violen-
 » tia abducitur, libidinis exercendæ, vel Matrimonii ineundi
 » causa. *S. Thom. Mol. t. 3. d. 105.* Durat autem hoc impedi-
 » mentum, securum *Trid.* quamdiu rapta est in potestate rap-

» toris, etiamsi liberè consentiat. Unde libertati restitutam
 » ducere potest. Probabile tamen est, Tridentini decreta tantùm
 » comprehendi raptum, qui sit causa Matrimonii. *Sanch. d. 13.*
 » *V. Laym.* »

1053. — De impedimento ob crimen *Raptus* loquemur in fine
 hujus Dubii ex *num. 1107*. Hic tantùm sermonem facimus de im-
 pedimento ob crimen *Homicidii*, et ob crimen *Adulterii*. Ad
 distinguendum autem tale impedimentum, attende regulam ab
 aliquibus traditam. Incurritur hoc in tribus casibus, nempe utro-
 que patrante (id est crimen homicidii, ut illud *patrante*, intel-
 ligendum), uno patrante, et nemine patrante. Et I. *Utroque*
patrante, quando non est adulterium, sed uterque conspirat ad
 homicidium, animo inter se nubendi. II. *Uno patrante*, quando
 v. g. vir post adulterium occidit Conjugem ad ducendam adulte-
 ram, licet ista non conspiret ad homicidium: modò illius intentio
 huic manifesta sit. III. *Nemine patrante*, quando non adest
 homicidium, sed tantùm adulterium; et promissio Matrimonii,
 quæ non sit ficta, et sit saltem acceptata, antequam moriatur
 Conjux adulteri.

Ex I. Capite igitur, nempe *Utroque patrante*, id est cum ho-
 micidium Conjugis fit sine adulterio, ad contrahendum impedi-
 mentum criminis requiritur 1. ut occisio eveniat ex communi
 consilio viri et foeminae; ita communiter *Bell. l. 1. de Matr.*
c. 22. v. Crimen, Sanch. l. 7. D. 78. n. 9. Pont. l. 7. c. 45. n. 4.
Pal. p. 12. n. 3. Bon. p. 6. n. 5. Cabass. l. 3. c. 23. nu. 3. Conc.
p. 322. nu. 4. Holzm. n. 568. et Salm. c. 12. n. 55. ex c. Lau-
dabilem 10. de Concoers. Infid. Requiritur 2. ut homicidium fiat
 animo contrahendi Matrimonium cum complice homicidii, ut
 communissimè tenet *Glossa in c. Si quis viocente 31. q. 1. verb.*
Occidisse, Bell. l. c. v. Adde, Pal. n. 5. Pont. l. c. Con. Tourn.
t. 2. de Imped. p. 156. v. An autem, Laym. c. 10. n. 4. Spor
n. 102. Salm. Bon. Cab. et Conc. l. c. Sanch. nu. 13. cum S. Bon.
Soto, Palud. Major, et aliis multis, contra Caj. Scot., et alios
 paucos, qui dicunt non requiri animum nubendi cum adultero,
 eò quòd in *cit. c. Laudabilem*, nulla fit mentio de hac conditione.
 Sed bene respondent AA. primo loco citati, quòd licet in jure
 non exprimatür præfata conditio, ipsa tamen colligitur ex fine
 legis, nimirum ne Conjux machinetur mortem alterius, ut postea
 cum altero nubat.

1054. — Notant tamen *Sanch. n. 9. et Salm. d. n. 55. cum Cand.*
et Dic. sufficere ad incurrendum impedimentum, quòd, inita ab
 utroque machinatione occisionis, intentio Matrimonii adsit tan-
 tum ex parte unius. Utrum autem requiratur, ut talis intentio
 alteri saltem manifestetur? Negant *Sanch. l. 7. D. 78. n. 19.*
cum Man. et Vega, ac Pal. p. 12. n. 5. cum Soto, et Gutt., tum
 quia Ecclesia non ponit præcisè intentionem, sed occisionem ex-
 ternam hac intentione factam; tum quia hæc intentio, quando
 patratür homicidium, jam præsumitur, argumento *Clement. 1. §.*
Verum de Hæret. ubi excommunicantur Inquisitores, qui ex

odio reis injustitiam faciunt, vel ex eorum amore omittunt in-
 quirere. Affirmant verò *Pontius l. 7. c. 45. n. 5. Diana p. 9. tr. 7.*
R. 25. et Salm. c. 12. n. 53. cum Vasq. Perez, et Hurt., quia Ec-
 clesia non potest punire quod non potest cognoscere; lex enim
 humana exposcere nequit nisi illam obedientiam quæ homini de-
 betur, homini autem non debetur nisi externa operatio quæ præ-
 cipitur; interna enim soli Deo debita est. Respondent autem ad
 casum *Clementinæ*, quòd ibi non excommunicantur qui ex odio
 vel amore simpliciter interno ducti injustitiam committunt, sed
 qui insuper talis odii vel amoris externum indicium præstant.
 Unde sic mihi probabilius dicendum videtur: Si occisionem
 præcesserint sufficientia indicia intentionis, putà munera, fami-
 liaritates, epistolæ amatoris, et similia inter eos qui contrahere
 volunt, tunc incurritur impedimentum; secus si intentio reman-
 serit omnino interna; tunc enim Ecclesia nequit punire
 homicidium ex tali intentione factum, si nullum de ea indicium
 præcesserit.

1055. — Ex II Capite, *Uno patrante*, nempe ex homicidio cum
 adulterio, ad dirimendum Matrimonium sufficit, quòd, stante
 adulterio, una pars tantùm perpetret homicidium, quamvis al-
 tera inscia, ita communiter *Sanch. l. 7. D. 78. n. 9. Pont. l. 7.*
c. 45. n. 4. et 5. Pal. p. 12. Bon. p. 6. n. 8. et Salm. c. 12. qu. 47.
cum Dic. Avers. Corneio, etc. Id patet ex *c. Si quis viocente 5. Caus.*
31. qu. 1. ubi dicitur, non obstante adultero, valere Matrimo-
 nium cum adultero post mortem Conjugis, « nisi fortè vir aut
 » mulier virum, qui mortuus fuerat, occidisse noletur. » Item
 ex *c. Propositum 1. de eo qui dux. etc.* ubi: « Nullus copulet Ma-
 » trimonio quam prius polluerat adulterio; illam maximè cui
 » fidem dederat, uxore sua vivente, quæ machinata est mor-
 » tem uxoris. » Item ex *c. Significasti 6. eod. tit.* ubi validum
 fuit declaratum conjugium cum adultera, « nisi alter eorum in
 » mortem uxoris defunctæ fuerit machinatus, vel ea vivente sibi
 » fidem dederit de Matrimonio contrahendo. »

1056. — Ad hoc autem impedimentum incurrendum requiri-
 tur I. Ut mors verè secuta sit ex percussione, veneno, etc. dato
 à Conjuge, vel ejus mandato; ita *Pontius n. 4. Pal. n. 4. Bon.*
n. 6. Salm. n. 48. cum Sanch. n. 7. et communi. II. Ut adulterium
 præcedat occisionem; *Pont. n. 4. Elb. p. 408. n. 170. et Salm.*
n. 50. cum Con. III. Ut prius Matrimonium fuerit validum, quam-
 vis non consummatum, et licet obtentum sit divortium; *Sanch.*
n. 20. ac Pont. n. 3. ex c. Significasti 6. de eo qui dux. Requiritur
 IV. Ut adulterium sit consummatum, ita ut facta sit una
 caro: hinc si vir verè non seminat in vase mulieris, nequaquam
 incurritur hoc impedimentum; ut *Sanch. l. 7. D. 79. in princ.*
Pont. n. 4. Pal. n. 8. Elb. l. c. et Salm. c. 12. n. 50. et c. 4. n. 3.
cum S. Th. S. Ant. et comm.

Hinc autem dubitatur, an requiratur, ad consummationem
 adulterii, ut non solùm vir, sed etiam foemina seminet? Negant
Sanch. l. 2. D. 21. n. 11. et Pal. Trull. Bon. etc. apud Salm. 4.

n. 4. Sed plures alii affirmant, ut *Conc. p. 351. n. 4. cum communi, S. Bonao. Innoc. Host. et Viguier. ap. Sanch. l. c. et expressè id tenet D. Th. sup. q. 55. ar. 4. ad. 2. ubi: « Vir et mulier efficiuntur... una caro per commixtionem seminum. Unde » quantumcumque aliquis claustrum pudoris invadat vel frangat, » nisi commixtio seminum sequatur, non contrahitur... affinitas. » Et ideo meritò hanc sententiam probabilem vocant *Sanch. l. c. et Salm. cum Pal. Trull. Dian. Ronc. Vid. infra n. 1075.**

Requir. V. Ut adulteri sint conscii Matrimonii; quare, si femina rem habet cum conjugato, quem putabat solum, impedimentum non contrahitur; ita *Sanch. l. 7. D. 78. n. 12. Pal. p. 12. n. 8. ac Con. Avers. Dic. etc. cum Salm. c. 12. n. 51. ex c. Veniens et c. Propositum, de eo qui dux, etc. An autem excuset tunc ignorantia crassa et culpabilis adulterii? Negant Val. Con. Fer. etc. apud Salm. n. 52. quia tunc, ut dicunt, adesset verum adulterium. Sed affirmant probabiliter Bus. ut supra, et Sanch. l. 7. D. 7. g. n. 38. ac Salm. cum Reb. Avers. Tum quia excusat quælibet ignorantia facti, ut esset hæc, ex regula c. 10. de Reg. jur. Tum quia ad adulterium requiritur dolus, ex l. pen. ff. ad l. Jul. At cum ignorantia crassa, nisi fuerit saltem affectata, non datur dolus, ex Gloss. in l. Mag. ff. de Verb. sign.*

Requir. VI. Ut occisio facta fuerit cum animo nubendi cum adultera, saltem ex parte occidentis, modò is externè talem intentionem alteri manifestarit, juxta sententiam allatam mox supra n. 1034. ubi diximus requiri manifestationem saltem per indicia præcedentia; idque procedere in utroque casu dicunt *Salm. n. 53. cum Sanch. Pont. Vasq. Per. Dic. etc. Hinc infertur, quòd si vir uxorem occidat, ut liberius adultera fruatur, vel ob aliam causam, etiamsi ista consenserit ad homicidium, sed absque intentione Matrimonii, impedimentum non contrahitur. Imò, si vir occidat uxorem, ut aliam indeterminatam ducat, potest deinde ducere adulteram, Sanch. l. 7. D. 78. n. 18. Pont. n. 5. Pal. p. 12. n. 5. Bon. p. 6. n. 4. et 8. et Salm. n. 54. cum Pal. etc. Secus tamen, si occidat ut aliquam ex adulteris ducat, ut *Salm. ib. cum Con. Avers. Dic. etc.**

1057. — Ex III Capite, *Neutro patrante*, nempe quando non adest homicidium, sed solum adulterium cum promissione Matrimonii, ut habetur in relatis c. 1 et 6. de eo qui dux, et clarius in c. fin. eod. tit. Docentque *Sanch. l. 7. D. 79. n. 43. Pont. l. 7. c. 45. n. 7. et Salm. c. 12. n. 64. cum Pal. Bon. Con. etc. tale impedimentum contrahi à Coniuge fideli etiam cum infideli adultera, quia licet Ecclesia non possit punire infidelem, potest tamen fidelem. Ad hoc autem impedimentum incurrendum requiritur 1. ut tam adulterium, quam promissio, habita sint vivente Coniuge, ut *Sanch. l. c. n. 5. Spor. n. 108. et Salm. n. 60. cum Bon. et Conin. Requir. 2. ut promissio non fuerit revocata ante adulterium; Sanch. ib. Spor. n. 107. et Salm. d. n. 60. cum Conin. et Bon. Dixi ante adulterium; nam si fuit revocata postea, tunc remanet impedimentum, cum jam contractum sit, sive promissio**

antecesserit, sive subsecuta fuerit adulterium, ut expressum habetur in c. fin. de eo qui dux, ubi: « Cæterum tolerari non debet, » si prius vel postea (*ad fidem datam*), dum vixerit uxor ipsius illam adulterio polluisset. » Requir. 3. ut promissio fuerit externa, et acceptata; unde non sufficit, si adultera merè negativè se habuerit, ut communiter docent *Pal. p. 12. n. 11. Bon. p. 6. n. 9. Cab. l. 3. c. 23. n. 9. Conc. p. 322. n. 6. et Salm. c. 12. n. 61.*

1058. — Sed dubit. 1. An taciturnitas adulteræ sit sufficiens signum consensûs? Affirmant *Pont. l. 7. c. 45. n. 2. et Conin. Reb. et Hurt. apud Pal. p. 12. num. 11*, quia in materia favorabili taciturnitas habetur pro consensu. Sed negant *Sanch. l. 7. D. 79. n. 25. et Pal. l. c. cum Gutt.*, quia talis materia potius est odiosa quam favorabilis, cum acceptans subiciatur pœnis Ecclesiasticis. Meritò *Spor. n. 119. cum Tamb.* utramque sententiam vocat probabilem.

1059. — Dubit. 2. An promissio ficta Matrimonii cum adulterio inducat impedimentum? Affirmant (modò fictio externè non appareat) *Sanch. l. 7. D. 79. n. 26. et Pal. p. 12. n. 12. cum Conin. et Gutt.*, quia talis promissio ficta jam apta est inducere adulteram ad captandam mortem Conjugis, quod jura vitare intendunt. Sed probabilius et communiùs negant *Bon. p. 6. n. 8. Spor. n. 109. Holz. n. 562. Croix n. 625. Elbel n. 175. et Salm. c. 12. n. 62. cum Laym. Perez, Dic. etc.* Ratio, quia jura in textibus citatis n. 1035, requirunt fidem, sive promissionem matrimonii: ficta autem promissio non est promissio; et quamvis cum tali ficta promissione non vitetur periculum in adultera decepta captandæ mortis Conjugis, tamen cum agatur de lege prohibitiva, et de materia odiosa, stricta facienda est interpretatio: tantò magis quòd finis præcepti non cadit sub præcepto.

1040. — Dubit. 3. An promissio conditionata eo casu inducat impedimentum? Affirmant *Cont. Tourn. t. 2. de Imped. p. 152. ac Sanch. l. 7. D. 79. n. 11. cum Nav. Man. et Vega*; quia promissio conditionata inducit obligationem non resiliendi, et per eam verè dicitur data fides, et verè præbetur ansa captandi mortem Conjugis. Negant verò probabilius *Laym. c. 10. nu. 3. v. Sexta, Holzm. n. 562. Tamb. c. 6. §. 3. num. 4. Elbel nu. 162. et Spor. n. 109. cum Conin. et Perrez.* Ratio, quia jura requirunt fidem, per quam (cum simus in odiosis, ubi lex strictè interpretanda) intelligenda est fides, seu promissio pura, et absoluta. Præterquam quòd per promissionem conditionatam non ita datur ansa captandæ mortis, sicut per promissionem absolutam. Dicunt tamen præfati AA. talem promissionem bene inducere impedimentum, postquam conditio verificata fuerit ante mortem Conjugis. Sed huic responderi posset, quòd promissio illa, adhuc impleta conditione, nec pura per se dici potest, prout requiritur à jure; cæterum quia communiter hanc exceptionem DD. tradunt, sapientibus me remitto.

1041. — Dubit. 4. An ad incurrendum impedimentum requi-

ratur, ut promissio fuerit mutua? Affirmant *Bellarmin. de Matr. l. 1. c. 22. v. Casu 2. Elb. n. 165. et Holzm. num. 562*; item *Laym. Henr. Gob. et Dian. ap. Croix n. 626*. Idque clarè indicat *Glossa in c. Significasti 6. de eo qui dux*. Quia, ut aiunt, jura videntur illam requirere promissionem, quæ aliàs in sponsalibus obligationem utrinque inducit ad Matrimonium contrahendum. Sed communiùs et probabiliùs negant *Sanch. l. 7. D. 69. n. 12. Bonac. p. 6. num. 9. cum Con. Sylo. Perez, et Reb. et Pal. p. 12. n. 13. cum Sot. Hurt. et communi ut asserit*. Ratio, quia in jure (ut patet ex *c. 1 et 6. de eo qui dux. relatis n. 1035*.) nulla mentio fit de repromissione, sed tantùm de fide data. Alia igitur promissio requiritur in sponsalibus inter solutos, ut obliget ad Matrimonium; quod pendet à jure naturali: alia inter Conjugatos, ut inducat impedimentum, quod pendet à jure positivo.

1042. — Ultimò hîc notandum, quòd tribus criminibus, ex quibus oritur impedimentum, addatur quartum, adulterium nimirum cum Matrimonio attentato, scilicet cum quis, sua uxore vivente, copulam habuerit cum alia, cum qua Matrimonium insuper contrahere ausus sit; hoc Matrimonium nullum est, sive copula præcesserit attentatum, sive subsequuta sit. Ita ex *c. Significavit 2. c. Litterarum 4. c. Cum haberet. 5. et c. Si quis 8. De eo, qui duxit in matr. Vide Croix l. 6. p. 5. n. 621. (V. N. VIII.)*

1043. — Qui autem vivente sua Conjuge promitteret alteri Matrimonium, sed sine adulterio, et Matrimonio attentato, quamvis non incurrat impedimentum, non tamen excusatur à peccato mortali; ut *Sanch. l. 7. D. 79. n. 40. Laym. c. 10. in fin. Bon. p. 6. n. 11. Elb. n. 164. et Pal. p. 12. n. 15. cum Abb. ex c. fin. de eo qui dux.*

1044. — « Dicitur VI. *Disparitas cultûs*, sive religionis, quæ dirimit Matrimonium inter baptizatum, et non baptizatum, etiam catechumenum. Idque jure tantùm Ecclesiastico, non scripto, *Bon. q. 3. p. 7. ex Con. etc.* Inter baptizatos verò non dirimit, etsi impediatur. Matrimonia verò cum hæreticis, etsi illicita, sunt tamen valida. Vide *supra l. 2. t. 1. c. 4. Dub. 3. (Ut habetur in c. 1. de Divort. Vide dicta de Sac. in gen. n. 56. ubi adde id quod dicit N. SS. P. Benedictus XIV in Bull. Matrimonia, edita 4. Noo. 1741. Hanc invenies Tom. IX. inter Decreta N. VIII. ubi postquam Pontifex declaravit conjugia inter Hæreticos esse valida, sic ait: Dolens Sanctitas sua esse inter Catholicos, qui in insano amore turpiter demerati ab hisce detestabilibus connubiis, quæ Sancta Mater Ecclesia perpetuò damnavit, ex animo non abhorrent: Episcopos omnes, Vicarios, Parochos in iis partibus degentes seriò graviterque hortatur et monet, ut Catholicos ab hujusmodi nuptiis in propriarum animarum perniciem ineundis quantum possint absterreant, atque efficaciter impedire satagant. »*

1045. — « Dicitur VII. *Vis*, sive violentia, et gravis metus injustè incussus, ad Matrimonium extorquendum: irritatque in utroque foro. » (*Ex c. Significavit, c. Cum locum, c. Ve-*

niens, et c. Consultationi, de eo, qui duxit, etc. Vid. *Salm. c. 9. n. 7. cum D. Th. et comm. Et hoc etiamsi interoenerit juramentum; nisi juramentum sit de ponendo consensu libero, quia tunc certè obligat, ut bene notat Viva qu. 4. art. 3. et 4. » Et quidem jure naturæ, si à contrahente, positivo autem, si à tertio sit incussus.*

« Addo gravis qualis scilicet cadit in virum constantem, v. gr. mortis, perpetui carceris, amissionis honorum, injustæ excommunicationis, enormis indignationis patris valde austeri. Quando verò metus est levis, contractus censetur spontaneus; idque ad cavendas lites, etiam in Matrimonialibus, ut Sacramento consulatur. *Reb. Sanch. Pont. etc. communiter cum Dian. p. 3. t. 4. R. 230. et tom. 5. R. 177. quamvis Navarr. Gabr. et Coe. id negent, si metus ita extorserit consensum, ut absque eo non fuisset. Addidi 2. injustè: quia si justè sit incussus, valet Matrimonium: talis enim non tam infertur ab alio, quam ab ipsomet, qui causam dedit; ut si v. g. deprehenso in crimine cum filia mineris accusationem, nisi illam ducat. Addidi 3. ad extorquendum: quia Matrimonium ex metu etiam gravissimo, undecumque, et quancumque incusso, dummodo non ad Matrimonium extorquendum, valet; tunc enim non tam contrahitur metu, quam eligitur medium evadendi periculum, et Matrimonium est simpliciter voluntarium. Unde resolvitur valer Matrimonium in sequentibus casibus. Vide *Bon. q. 3. p. 8.**

« 1. Si concubiniarius metu gehennæ, vel mortis, in morbo, vel naufragio contrahat cum concubina. *Bon. l. c.*

« 2. Si quis à medico persuasus, non diu se victurum, nisi ducat uxore, eam ducat. *Bon. loc. cit. n. 19.*

« 3. Si in carcerem conjectus, spe evadendi, contrahat cum filia lictoris. *Sanch. l. 4. d. 12. n. 10. Con. d. 28. dub. 1. c. 3.*

« 4. Si ad mortem damnatus, ut evadat, ducat meretricem aut aliam. *Con. n. 10. Fill. cap. 4. quæst. 9.*

« 5. Si Princeps obsessus offerat filiam in Matrimonium ob-sidenti, ut liberetur obsidione. *ib.*

« 6. Si raptor vel deflorator virginis metu mortis offerat judici ad eam ducendam. *Bon. n. 22. ex Reg. Henr. etc.*

« 7. Si ad mortem decumbens contrahat cum filia medici, alias illi mederi nolentis. *Reb. Sanch. d. 12. Con. Fill. n. 103, etsi alii quidam negent.*

« 8. Etsi metus gravis incussus fuerit tantùm ad contrahendum Matrimonium in genere, contractum tamen nullum esse, docent *Sanch. Salas, Pal. Pont. etc. cum Dian. p. 4. T. 13. contra Azor. et alios 4.*

« 9. Quando Matrimonium ex gravi metu contractum fuit, non teneri (in foro conscientie) per se loquendo illud perficere, posseque altero invito resilire, etiam eum, qui liber à metu fuit, etiamsi ab ipso, seu ejus culpa illatus fuerit, docent *Sanch. Villal. Hurtad. et Ochag. cum Diana p. 3. t. 4. Res. 229 et p. 9. t. 8. R. 27. contra Con. et Pont. »*

1046. — Supponendum est 1. vim differre à metu; vis enim omnino tollit voluntarium, cum sit à principio extrinseco, et ipse vim passus nihil agit; metus verò non tollit simpliciter voluntarium; unde in l. 10. ff. de eo quod metus causa, etc. sic metus definitur: *Est instantis vel futuri periculi causa mentis trepidatio.* Hic autem advertendum, quòd vis accipiatur pro metu. Supponendum 2. metum, alium esse ab intrinseco, alium ab extrinseco: metus ab intrinseco est ille, qui infertur à causa intrinseca vel naturali, qualis est metus mortis ex morbo, aut naufragio, etc.; metus verò ab extrinseco est qui infertur à causa extrinseca et libera, nempe ab homine, et hic requiritur ad irritandum Matrimonium. Supponendum est 3. metum, alium esse gravem sive cadentem in virum constantem, alium esse levem. Dicitur metus gravis, quando grave est malum quod timetur.

1047. — Ut autem metus censendus sit gravis, requiritur 1. Ut malum, quod alter minatus fuerit, sit grave, saltem respectu metum passi, ex l. *Metum.* 1. ff. de eo quod met. etc. Sufficit verò quòd malum sit absolutè in se grave ex communi hominum opinione, quamvis non sit majus respectu ad illud, quod eligitur, ut advertunt communiter *Sanch. l. 4. D. 2. n. 3. Pont. l. 4. c. 2. ar. 2. et Boss. t. 1. c. 10. n. 13. cum Less. Nav. et Con.* Sufficit etiam, si malum timetur non solum sibi, sed aliis sibi strictè conjunctis; *Sanch. D. 4. n. 1. Pont. c. 3. n. 4. Less. l. 2. c. 17. n. 35. Salm. c. 9. n. 18. et Boss. n. 18. cum Villal. ex l. Isti quidem, ff. de eo quod etc.* Dummodo propinqui sint conjuncti saltem in quarto gradu, sive sint consanguinei, sive affines, ut *Sanch. n. 5. et Pont. n. 5. cum aliis.* Id extendunt etiam ad famulos, et domesticos, ex c. *Quicumque de Sent. ex c. in 6. et ex Clem. 1. de Excess. Prælat.* Requiritur 2. ut prudenter (non autem vanè et leviter) malum timeatur proximè inferendum; *Sanch. l. 4. D. 1. n. 17. et Salm. c. 9. ex n. 18.* Requiritur 3. ut malum nequeat aliàs evitari; *Sanch. et Salm. ll. cc. ac Boss. c. 10. ex n. 15.* Requiritur 4. ut minans malum possit exequi; nisi expertus sit verbosus, qui facillè minas jactat, et postea non exequitur, vel facillè placatur, ut dicunt *Sanch. D. 1. n. 19 et 20. Salmant. n. 19. cum Pal. Corneio, Dic. et Aversa, et Boss. n. 15. cum Barb. Menochio, etc.* Insuper addunt *Sanch. Salm. et Boss. ll. cc.* requiri quòd incutiens metum solitus sit minas exequi, ex l. *Metum, C. de his quæ vi, etc.* ubi: *Metum non jactationibus tantum, vel protestationibus, sed atrocitate facti probari conuenit.* Sed venia præfatorum DD. huic doctrinæ nescio acquiescere, nam etsi aliquis non sit expertus verbosus et levis, non video cur prudenter non possit timeri malum, quod vir gravis seriò et ex proposito minatur. Concedunt autem ipsi *Sanch. D. 5. n. 5. et Boss. c. 12. n. 55. cum Barb. Gutt. Arag. et Rota Rom. ex l. 3. ff. de vi, et vi armata;* sufficere ad metum gravem incutiendum, si alii actu armati matrimonium exposcant.

1048. — Mala gravia, quorum metus irritat Matrimonium, censentur I. Mors, vel gravis cruciatus, ex c. *Cum dilectus de his,*

quæ vi, etc. II. Exilium ut *Se sch. l. 4. D. 5. n. 8. cum Soto, Henr. etc.* III. Carcer ex l. *Qui in ca. verem, ff. de eo quod metus, etc.* Hoc tamen dicunt *Sanch. n. 9. cum Soto, Rodr. et Led. ac Boss. c. 12. n. 46. cum Con. Less. Gutt. etc.* (contra aliquos) intelligendum de carcere diuturno, aut vinculis atrocibus. IV. Amissio status ex lib. *Isti. ff. eod. tit. sive honoris, Sanch. n. 11. et Boss. n. 42 et 43. cum multis.* V. Violatio virginis ex dict. l. *Isti, aut viduæ honestæ; Sanch. n. 12 et Boss. n. 45. cum Pontio, etc.* VI. Ablatio famæ, putà si quis, deprehenso altero in crimine infami, comminetur eum prodere, ex l. *Nec timorem 7. ff. eod. tit.* Vide *Sanch. n. 14 et 15.* Et idem ait *Boss. num. 44. cum Pontio, Barb. etc.* de metu magnæ verecundiæ, nempe si quis, nisi contrahas Matrimonium, minetur te denudare cum publico dedecore. VII. Injusta excommunicatio (nisi facillè ei possit occurrì), quia hæc saltem in externo irrogat gravem notam infamiæ; *Sanch. n. 17. cum Host. Abb. et Sylo. ac Boss. n. 53. cum Pont. Azor. Con. et aliis communiter.* VIII. Amissio honorum magni momenti. *Sanch. n. 25. cum Soto, Cord. etc. ac Boss. n. 49. cum Barb. Gutt. etc.* IX. Amissio magni lucri; sed rectè aiunt *Sanch. n. 28. et Boss. n. 62. cum Pont. et Con.* hoc intelligi tantum, quando metum passus habet jus ad illud lucrum vel saltem ne ab illo injustè impediatur, quia aliàs non esset pati metum damni, sed potiùs allici ad spem lucri. Advertit autem *Sanch. d. D. 5. n. 5.* quòd ubi causa metus non est in jure expressa, arbitrio Judicis definienda est.

1049. — Ut autem metus irritet Matrimonium, requiritur I. ut sit ab extrinseco sive ab homine; non autem ab intrinseco, ut communiter docent *Sanch. l. 4. D. 1. n. 2. Pont. l. 4. c. 19. n. 3. Bon. p. 8. à num. 16. Ronc. p. 162. qu. 3. R. 2. Boss. c. 13. n. 7. et Salm. c. 9. n. 41. cum Soto, Cov. Aversa, Candido, et communi.* Requiritur II. ut metus incutiatur ad finem contrahendi Matrimonium. *Sanch. l. 4. D. 12. num. 3. Bon. l. c. Holzm. n. 579. Ronc. l. c. R. 3. et Salm. n. 52. cum Pont. Soto, Trull. Henr. et communi;* et patet ex c. *Cum locum, et c. Veniens de Spons.* Requiritur III. ut metus sit injustè incussus; *Sanch. d. n. 3. Bon. p. 8. n. 8. Holzm. et Ronc. ll. cc.* Unde si pater inveniret stupratorem suæ filiæ, et minas illi incuteret mortis ad extorquendum Matrimonium, equidem Matrimonium esset nullum, ut habetur in dicto c. *Veniens de Spons.* Secus verò, si committeretur mortem ad ulciscendam injuriam, et stuprator ad se liberandum iniret nuptias, quia tunc metus non fuisset ad Matrimonium extorquendum: ita communiter *Sanch. l. c. v. Quarto Pont. n. 10. Bon. n. 22. Salm. n. 46 et 47. et Boss. n. 188. cum Host. Abb. Con. Henriq. Gutt. Vill. Hurt. etc.* Idem dicendum si pater minetur accusare stupratorem apud Judicem, et ille ne accusetur duceret filiam; *Busemb. ut supra, Sanch. l. c. et Boss. n. 189.* Idem si Judex includeret stupratorem in carcerem, ut puellam ducat vel dotet (juxta præscriptum in c. 1 et 2. de Adulter.) et ille Matrimonium iniret. E converso nullum